

Zelfevaluatie 2023-2024

KWALITEITSHANDVEST

28 augustus 2024

Inhoud

Inleiding	3
Uitkomsten van de zelfevaluatie	4
Bijlage 1 Wijze waarop invulling wordt gegeven aan het kwaliteitshandvest	7
Goed bestuur	7
Organisatie en medewerkers	13
Programmering.....	16
Onderzoeksproces.....	19
Onderzoeksproducten.....	23
Effectiviteit	26
Transparantie	28
Periodieke evaluatie.....	29
Bijlage 2 Zelfevaluatie 2018.....	32
Uitkomsten consultatie 2018	32
Ondernomen acties van de rekenkamer sinds de consultatie	32
Bijlage 3 Visitatie 2019	34
Goed bestuur.....	34
Organisatie en medewerkers	35
Programmering.....	35
Onderzoeksproces.....	36
Onderzoeksproducten.....	36
Effectiviteit	36
Transparantie	38
Periodieke evaluatie.....	38
Colofon	39

Inleiding

Kwaliteit van onderzoek is belangrijk om de onafhankelijke en neutrale positie van de rekenkamer en de objectiviteit van het onderzoek van de rekenkamer te kunnen waarborgen. Sinds 2012 heeft de Rekenkamer Den Haag zich daarom gebonden aan het kwaliteitshandvest van de G4-rekenkamers en de Randstedelijke (provinciale) Rekenkamer. In het kwaliteitshandvest staan de uitgangspunten waaraan volgens de ondertekenaars een goede rekenkamer en goed rekenkameronderzoek moeten voldoen. Deze uitgangspunten zijn onder meer gebaseerd op de *Gemeentewet*, gemeentelijke verordeningen en professionele standaarden van het Institute of Internal Auditors (IIA), de Vereniging voor Beleidsonderzoek, de International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) en de Algemene Rekenkamer.

Voor de rekenkamer zijn in de *Gemeentewet* verschillende artikelen opgesteld die de onafhankelijke positie van de rekenkamer moeten waarborgen. Te denken valt aan het zelfstandig kunnen beschikken over middelen en de toegang tot informatie. Daarnaast zijn er artikelen opgesteld die het goed bestuur en de integriteit van de rekenkamer waarborgen, zoals de benoeming van het bestuur, het opstellen van 'een reglement van orde', het afleggen van de ambtseed, en de regeling van nevenfuncties. Op grond van de wettelijke regelingen, verordeningen en professionele standaarden is in het kwaliteitshandvest een toetsingskader opgenomen dat dient als een nadere uitwerking van het begrip kwaliteit. Op basis van dit toetsingskader kan een gesprek binnen de rekenkamer en tussen rekenkamer en belanghebbenden plaatsvinden en kan men de rekenkamer op haar functioneren aanspreken.

De betrokken rekenkamers hebben in het kwaliteitshandvest vastgelegd dat de kwaliteit van de rekenkamers en het onderzoek periodiek beoordeeld wordt door middel van zelfevaluaties en externe visitaties. Minimaal eens in de zes jaar vindt een visitatie plaats, voorafgegaan door een zelfevaluatie die de rekenkamer zelf uitvoert. De Rekenkamer Den Haag heeft in 2018 een zelfevaluatie gehouden en in 2019 is vervolgens een externe visitatie uitgevoerd. Voorafgaand aan een tweede visitatie in 2025 heeft de rekenkamer eind 2023 opnieuw een zelfevaluatie uitgevoerd. Reden om dit al in 2023 te doen was dat in de zelfevaluatie de input van het rekenkamerlid Pauline Reeuwijk meegenomen kon worden. Zij is per 1 januari 2024 namelijk gestopt als lid van de rekenkamer. Uit oogpunt van transparantie over de werkwijze van de rekenkamer maken wij deze zelfevaluatie openbaar.

Deze zelfevaluatie is voorbereid door de secretaris van de Rekenkamer Den Haag. De secretaris heeft per toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest uitgewerkt op welke wijze de rekenkamer hier in het beleid en werkafspraken invulling aan geeft. Vervolgens is deze uitwerking op 1 december 2023 in een sessie met de leden, de secretaris en de plaatsvervangend secretaris van de rekenkamer besproken. Deze bespreking heeft geleid tot een aantal aanvullingen in de uitwerking van de wijze waarop de rekenkamer invulling geeft aan het kwaliteitshandvest. Ook zijn er concrete vervolgacties afgesproken die tevens zijn opgenomen in de uitwerking. Het toetsen hoe het beleid en de procesbeschrijvingen in de praktijk worden gevolgd, maakte geen onderdeel uit van de zelfevaluatie.

De rekenkamer ervoor gekozen om in deze zelfevaluatie geen stakeholders te consulteren. De jaarlijkse gesprekken met raadsfracties en de periodieke overleggen met leden van het college van burgemeester en wethouders, het gemeentelijk managementteam en de algemeen directeuren van

de diensten beschouwt de rekenkamer op dit moment als inhoudelijker en waardevoller dan een meer algemene consultatie.

In de hiernavolgende paragraaf presenteren wij de uitkomsten van de zelfevaluatie.

Uitkomsten van de zelfevaluatie

Een doel van de rekenkamer is om in lijn met de toelichting op de *Gemeentewet* de controlerende (en kaderstellende) rol van de raad te versterken en de aandacht voor met name de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid bij het bestuur te vergroten. Sinds de zelfevaluatie in 2018 en de externe visitatie in 2019, heeft de rekenkamer zich blijvend ingezet om met onderzoek de raad steeds beter te ondersteunen. Zo heeft de rekenkamer de onderzoeksrapporten toegankelijker gemaakt door de uitkomsten van het onderzoek aan de hand van een rode draad in één rapport kort en bondig voor de raad te presenteren. Vanaf 2021 maakt de rekenkamer bij de grotere rekenkameronderzoeken ook een video waarin een nadere toelichting op de onderzoeksresultaten wordt gegeven, zodat het niet altijd nodig is om het volledige rapport door te nemen.

De rekenkamer heeft de rol van de raad ook proberen te versterken met andersoortige onderzoeksproducten. Voorbeelden hiervan zijn de *Handreiking revolverende fondsen* (RIS306216, september 2020) en de *Brief uitkomsten rekenkameronderzoek Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie (LISE)* (RIS313422, oktober 2022) voorafgaand aan de besluitvorming door de raad hierover. In vervolg op twee aangenomen moties van de raad waarin de rekenkamer gevraagd werd onderzoek te doen, gaven wij in de *Brief rekenkamer ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat - Gevers Deynootweg* (RIS308624, april 2021) advies aan de raad en gaven wij op basis van een vergelijkend onderzoek in de *Begeleidende brief vergelijking Metropoolregio Rotterdam Den Haag* (RIS319093, juni 2024) een aantal overwegingen mee aan de gemeenteraad. Ook stelt de rekenkamer brieven op over de opvolging van raadsbesluiten die naar aanleiding van rekenkameronderzoeken zijn genomen. Hiermee proberen we de raad te ondersteunen bij het bewaken dat raadsbesluiten (naar de geest van het besluit) worden opgevolgd.

Mede naar aanleiding van de zelfevaluatie uit 2018, waarin raadsleden opmerkten dat de rekenkamer goed de controlerende functie van de raad ondersteunde, maar collegeleden en ambtenaren beduidend minder positief waren over de rekenkamer, heeft de rekenkamer veel geïnvesteerd in het verbeteren van het relatiebeheer met de ambtelijke organisatie en het college van burgemeester en wethouders. De communicatie is hierdoor over en weer verbeterd. Het heeft ook geleid tot duidelijke werkafspraken die in een gezamenlijk informatieprotocol zijn vastgelegd, waardoor het onderzoeksproces voor betrokken ambtenaren en onderzoekers een stuk soepeler verloopt. Hierin heeft de door de ambtelijke organisatie ingestelde centraal functionaris rekenkameronderzoeken ook een belangrijke rol.

Hoewel bij de zelfevaluatie in 2018 vanuit het college en de ambtelijke organisatie ook werd aangegeven dat de rekenkamer te weinig oog zou hebben voor het realiteitsgehalte van de gestelde normen, houden wij in het kader van onze onafhankelijkheid en objectieve oordeelsvorming vast aan het ontlenen van objectieve normen aan wet- en regelgeving en kaders die door de raad zijn vastgesteld. Door de vertaling in de praktijk hieraan te toetsen, houdt de rekenkamer de gemeente

een spiegel voor, die van belang is voor de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de publieke verantwoording aan de burger over het voorgenomen beleid.

In het kader van de verdere professionalisering heeft de rekenkamer ervoor gezorgd dat het voldoet aan met name nieuwe wet- en regelgeving, zoals de *Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)*, de *Wet open overheid (Woo)*, de *Wet versterking decentrale rekenkamer*, die per 1 januari 2023 van kracht is geworden, en de *Archiefwet*. Deze hebben geleid tot aanpassingen in de werkprocessen van de rekenkamer én de gemeentelijke *Verordening op de rekenkamer*.

Vanzelfsprekend leidt de zelfevaluatie ook tot verbeterpunten voor de rekenkamer. In algemene zin constateert de rekenkamer dat de procedures en de werkafspraken, als ook het kwaliteitshandvest zelf zich richten op de traditionele, grotere en langer lopende onderzoeken van de rekenkamer. Zoals hiervoor aangegeven stelt de rekenkamer echter ook andersoortige producten, zoals opvolgingsbrieven en handreikingen op, waarvoor op onderdelen soms wordt afgeweken van de procedures en werkafspraken. Wanneer de rekenkamer geen oordeel geeft en geen aanbevelingen heeft opgenomen, wordt bijvoorbeeld geen bestuurlijk wederhoor toegepast. De rekenkamer zal in haar procedures en werkafspraken daarom opnemen dat voor afwijkende producten kan worden afgeweken van de standaardprocedures. Ook zal de rekenkamer het initiatief nemen om hier in het kwaliteitshandvest van de rekenkamers meer aandacht aan te besteden.

Het realiseren van het vooraf vastgestelde onderzoeksprogramma blijft daarnaast lastig. Deels komt dit doordat het huidige onderzoeksproces meer capaciteit vraagt. Het toegankelijk maken van de rapporten, het opstellen van video's en het frequent contact houden met de ambtelijke organisatie en het college van burgemeester en wethouders vraagt een extra inzet van uren. Bij de werving van nieuwe medewerkers zijn vooral jonge onderzoekers aangetrokken. Dit kost echter inwerktijd en deze onderzoekers besteden relatief meer uren aan een onderzoek dan meer ervaren senior onderzoekers. Daarnaast blijft de rekenkamer, ondanks de budgetuitbreidingen van de afgelopen jaren, een relatief kleine en daardoor kwetsbare organisatie. Langdurig ziekteverzuim, bijzonder verlof en verloop van personeel hebben de afgelopen jaren veel impact gehad op de uiteindelijke prestaties van de rekenkamer. Tegelijkertijd is het ambitieniveau van de rekenkamer hoog. Mede vanwege de vele verzoeken en suggesties voor onderzoek die vanuit de raad en raadsfracties aan de rekenkamer worden gedaan is er een neiging om relatief veel werkzaamheden in het jaarplan op te nemen. Een belangrijk aandachtspunt voor de rekenkamer is om in het onderzoeksprogramma meer ruimte te houden voor onvoorziene omstandigheden en om de beschikbare capaciteit telkens te concentreren op een beperkte hoeveelheid activiteiten.

In lijn met de *Gemeentewet* heeft de rekenkamer als missie om met onafhankelijk en objectief onderzoek het gevoerde bestuur te beoordelen en daarmee het functioneren van de gemeente te verbeteren en de publieke verantwoording daarover te versterken. Het kwaliteitshandvest vraagt hierbij om ook succesindicatoren te formuleren. De Rekenkamer Den Haag stuurt echter niet op succesfactoren, maar stuurt op de uitvoering van de [Meerjarenstrategie 2021-2024](#) en het onderzoeksprogramma, zoals dat is opgenomen in het jaarplan. In lijn met het kwaliteitshandvest volgt de rekenkamer een zorgvuldige en weloverwogen procedure om het onderzoeksprogramma op te stellen. De rekenkamer consulteert verschillende stakeholders, waaronder de raad om relevante onderwerpen te inventariseren. Bij de selectie van onderzoeksonderwerpen maakt de rekenkamer

een bewuste afweging tussen de inzet van de middelen en de toegevoegde waarde van het onderzoek voor de raad en burgers van Den Haag. Het succes van de rekenkamer zou daarom afgemeten moeten worden aan de toegevoegde waarde van het onderzoek voor de raad en de burgers. De rekenkamer betwijfelt echter of hier via succesindicatoren een zinnige uitspraak over kan worden gedaan en zet daarom de huidige lijn voort om goede contacten te onderhouden met de gemeenteraadsleden. De jaarlijkse gesprekken met de raadsfracties zijn in dit kader zeer waardevol en daarnaast zijn ook de behandelingen van onze brieven en raadsvoorstellen in de raad en de opvolging die aan onze onderzoeken wordt gegeven veelzeggend over de toegevoegde waarde van onze onderzoeken. Een meer kwalitatieve evaluatie van wat de impact van onze onderzoeken op de uitvoering, het beleid en de rol van de raad is geweest, is wat ons betreft van grotere toegevoegde waarde, dan het formuleren van succesfactoren. De Rekenkamer Den Haag zal met de andere rekenkamers bespreken hoe zij invulling geven aan het toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest en of het toetsingspunt niet te strikt geformuleerd is.

Ten aanzien van integriteit en privacy komt uit de zelfevaluatie naar voren dat het voor de bewustwording van medewerkers verstandig is om hier blijvend aandacht aan te schenken. Daarom zal voortaan periodiek een relevant onderwerp op het gebied van integriteit of privacy plenair worden besproken met de medewerkers en leden van de rekenkamer. Onlangs is hiermee een start gemaakt door in de rekenkamervergadering het demonstratierecht van medewerkers van de rekenkamer te bespreken.

Het actualiseren van de functieprofielen van de medewerkers van de rekenkamer is ondanks verschillende inspanningen van de ambtelijke staf nog niet afgerond. Voor de onderzoekersfuncties zijn functieprofielen inmiddels opgesteld die ook met de medewerkers van de rekenkamer zijn afgestemd. Het functieprofiel van de secretaris wordt aangepast en die van plaatsvervangend secretaris moet nog worden opgesteld. Voor alle functieprofielen moet vervolgens nog een formele inspraakronde, functiewaardering en vaststelling plaatsvinden. Daarbij moet de inspraak van medewerkers van de ambtelijke staf van de rekenkamer in de besluitvorming van de rekenkamer formeel nog worden vastgelegd. De komende periode zal de rekenkamer deze verbeterpunten verder oppakken.

Tot slot is naar aanleiding van de zelfevaluatie de gedragscode voor de leden van de rekenkamer aangepast, omdat de passage over de toetsing van de verenigbaarheid van hoofd- en nevenfuncties gedateerd was.

De aan de uitkomsten van deze zelfevaluatie ten grondslag liggende beoordeling is opgenomen in bijlage 1. In deze bijlage wordt per toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest beschreven hoe de Rekenkamer Den Haag hier invulling aan geeft. In bijlage 2 is vervolgens opgenomen hoe de Rekenkamer Den Haag opvolging heeft gegeven aan de in 2018 gehouden zelfevaluatie. In bijlage 3 sluiten wij af met een opsomming van de bevindingen uit de visitatie van 2019 en geven wij per bevinding aan welke acties sindsdien zijn ondernomen.

Bijlage 1 Wijze waarop invulling wordt gegeven aan het kwaliteitshandvest

De uitgangspunten van het kwaliteitshandvest zijn uitgewerkt in concrete toetsingspunten. Deze toetsingspunten zijn gebaseerd op de *Gemeentewet* en standaarden van het Institute of Internal Auditors (IIA), de Vereniging voor Beleidsonderzoek, de International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) en de Algemene Rekenkamer. De toetsingspunten zijn onderverdeeld in de volgende acht categorieën:

1. Goed bestuur
2. Organisatie en medewerkers
3. Programmering
4. Onderzoeksproces
5. Onderzoeksproducten
6. Effectiviteit
7. Transparantie
8. Periodieke evaluatie

Na een algemene beschrijving in het kwaliteitshandvest van wat er voor deze onderwerpen bedoeld wordt met kwaliteit, volgen hieronder de toetsingspunten waaraan de rekenkamers moeten voldoen. Per toetsingspunt is beschreven hoe de Rekenkamer Den Haag daar invulling aan geeft. Daarbij is tevens aangegeven of er tekortkomingen zijn geconstateerd.

Goed bestuur

Algemene beschrijving

Het bestuur van de rekenkamer handelt onafhankelijk, deskundig en integer. Het gevoerde bestuur is rechtmatig, doelmatig en doeltreffend. De oordeelsvorming van het bestuur van de rekenkamer over het functioneren van de gemeente is weloverwogen en transparant.

Onafhankelijkheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Er vindt toetsing plaats van hoofd- en/of nevenfuncties van het bestuur.	De leden melden hoofd- en/of nevenfuncties aan elkaar en aan de secretaris. De rekenkamer beslist vervolgens over de (on)verenigbaarheid van functies, zie de gedragscode. Een actueel overzicht van de hoofd- en/of nevenfuncties wordt op de website gezet. De hoofd- en nevenfuncties worden jaarlijks ook opgenomen in het jaarverslag dat ter informatie aan de gemeenteraad wordt aangeboden. Naar aanleiding van deze zelfevaluatie is de gedragscode voor de leden van de rekenkamer aangepast, omdat de passage in de gedragscode over het melden van nevenfuncties aan de

	'Commissie toetsing verenigbaarheid van functies' gedateerd was.
Het bestuur van de rekenkamer bevordert dat de gemeenteraad steeds en tijdig de nodige middelen ter beschikking stellen voor een goede uitoefening van haar werkzaamheden.	In de <i>Gemeentewet</i> is in art. 81j lid 1 opgenomen dat de raad, na overleg met de rekenkamer, de rekenkamer de nodige middelen ter beschikking stelt voor een goede uitoefening van haar werkzaamheden. In de verordening op de rekenkamer is opgenomen dat de voorzitter van de rekenkamer jaarlijks vóór 1 april een voorstel aan het presidium met betrekking tot het budget voor de rekenkamer voor het komende begrotingsjaar doet. Op structurele basis vindt er geen overleg met de raad plaats of de rekenkamer voldoende middelen ter beschikking heeft voor een goede uitoefening van onze taken. De rekenkamer doet hierover jaarlijks ook geen voorstel aan het presidium. De rekenkamer gaat mee in de standaard indexering van de begroting door de gemeenteraad. Alleen incidenteel wijst de rekenkamer de raad erop dat voor sommige ambities van de rekenkamer meer budget nodig is. De rekenkamer zal via de griffie en het presidium verzoeken om de verordening aan te passen en hierin op te nemen dat de rekenkamer jaarlijks met het presidium overlegt over het benodigde budget en dat de rekenkamer voor 1 april voorstellen <i>kan</i> indienen.
Het bestuur van de rekenkamer is gerechtigd dit budget naar eigen goeddunken en binnen de kaders van de wet te gebruiken.	Dat is het geval. In art. 7 lid 2 van de verordening op de rekenkamer is opgenomen dat de rekenkamer bevoegd is binnen een aan haar bij de begroting door de raad beschikbaar gesteld budget uitgaven te doen ten behoeve van de uitvoering van haar taken. Het college van burgemeester en wethouders heeft de voorzitter van de rekenkamer ook gemandateerd tot het besluiten van privaatrechtelijke rechtshandelingen van de gemeente. De voorzitter heeft hiervoor aan de secretaris een ondermandaat gegeven tot een bedrag van maximaal € 10.000.
Het bestuur van de rekenkamer is zelfstandig in haar oordeelsvorming.	Dat is het geval. De wijze van besluitvorming is vastgelegd in onderdeel 4 en 5 van het

	reglement van orde . Voor de leden van de rekenkamer is daarnaast een gedragscode van toepassing die ingaat op de onafhankelijkheid van bestuurders.

Deskundigheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Het bestuur van de rekenkamer draagt zorg voor deskundigheid op de volgende terreinen: beleidsonderzoek, management, (overheids)financiën, politiek en bestuur.	Dat is het geval. Er is bij de leden een goede mix van deskundigheid en daar is bij de werving van een nieuw lid van de rekenkamer ook weer op gestuurd.

Integriteit

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer ¹ heeft een gedragscode voor haar bestuur, waarin bepalingen zijn opgenomen over onder meer het omgaan met informatie en kennis, informatiebeveiliging, het omgaan met externen en gecontroleerden, het aannemen van geschenken, het verschaffen van duidelijkheid over de rol van de rekenkamer en het woordvoerderschap.	Voor de leden geldt een rekenkamer-specifieke gedragscode . Voor de medewerkers van de staf geldt het Haags Personeelsreglement , waarin is aangegeven dat de Gedragscode ambtenaren GDH uit 2018 van toepassing is. Afspraken over woordvoerderschap zijn opgenomen in onderdeel 11 van het reglement van orde .
Het bestuur van de rekenkamer leeft deze gedragscode na.	Er zijn geen aanwijzingen dat dit niet het geval is.
Leden van het bestuur van de rekenkamer nemen geen besluiten over rekenkameropdrachten waarmee zij een additionele persoonlijke vergoeding verwerven.	Dit is niet aan de orde geweest.
Het bestuur van de rekenkamer stimuleert en bevordert dat iedere medewerker integer handelt. In de paragraaf <i>Organisatie en medewerkers</i> wordt ingegaan op de eisen die worden gesteld aan iedere medewerker op het gebied van integriteit.	De medewerkers van de rekenkamer hebben in de vergadering van de leden van de rekenkamer ten overstaan van de voorzitter de eed of belofte afgelegd. De medewerkers van de rekenkamer zijn daarnaast gehouden aan de Gedragscode ambtenaren GDH .

Rechtmatigheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Het bestuur van de rekenkamer opereert volgens wet- en regelgeving en de verordeningen, met onder meer speciale aandacht voor jaarverslaggeving, archivering, informatiebeveiliging en de omgang met vertrouwelijke gegevens.	Het bestuur van de rekenkamer opereert volgens de <i>Gemeentewet</i> en de verordening op de rekenkamer . De wijze van archivering is vastgelegd in een handleiding.

¹ Met rekenkamer wordt bedoeld de organisatie als zodanig, bestaande uit bestuurders en professionele staf.

	Informatiebeveiliging en de omgang met vertrouwelijke gegevens is geregeld in het kader van de naleving van de AVG. De rekenkamer beschikt over een Privacy Officer en vraagbaak voor de medewerkers. Hoe de rekenkamer omgaat met het verwerken en beschermen van persoonsgegevens staat op de website van de rekenkamer (zie Website rekenkamer privacy). In de Verklaring bescherming persoonsgegevens beschrijft de rekenkamer waarom en hoe wij persoonsgegevens verwerken. De externe Functionaris Gegevensbescherming houdt toezicht. De rekenkamer beschikt over een protocol waarin is opgenomen hoe omgegaan moet worden met de <i>Wet open overheid</i> en besteedt hier in het jaarverslag en jaarplan ook aandacht aan.
Het bestuur van de rekenkamer stimuleert en bevordert dat iedere medewerker rechtmatig handelt.	Dat is het geval. Ook komt het meer dan twee ogen principe op veel plekken in de processen terug.

Doelmatigheid en doeltreffendheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Het bestuur van de rekenkamer zorgt ervoor dat de organisatiekosten gering zijn en passend bij de taak van de rekenkamer.	De leden van de rekenkamer besteden in de overleggen met de secretaris en de staf aandacht aan de doelmatigheid en doeltreffendheid van de rekenkamer. De secretaris en plaatsvervangend secretaris sturen in de uitvoering op doelmatigheid en doeltreffendheid. De medewerkers van de rekenkamer stellen hiervoor vierwekelijks een overzicht van de verrichte werkzaamheden op, wat wordt besproken in een voortgangsgesprek. Door samenvoeging van de overzichten ontstaat er ieder jaar een compleet overzicht van de verrichte werkzaamheden. Daarnaast registreren de medewerkers in de urenverantwoording de gewerkte uren aan de onderzoeken en overige werkzaamheden. In de beoordelingsgesprekken wordt beoordeeld of de kwaliteit en de productiviteit van de onderzoekers goed is, de

	productiviteit in uren voldoet aan de norm van 70% en wordt het ziekteverzuim besproken. In de onderzoeken wordt zoveel mogelijk digitaal, volgens vaste procedures en met vaste formats voor correspondentie gewerkt, waardoor hier minder capaciteit voor nodig is en secretariële ondersteuning of managementondersteuning niet nodig en niet doelmatig is.
Het bestuur van de rekenkamer stelt ankerpunten vast om te beoordelen of de rekenkamer doelmatig en doeltreffend handelt.	De beleidsvisie is in de Meerjarenstrategie 2021-2024 opgenomen. De doelen zijn vooral kwalitatief en vooral gericht op de doeltreffendheid.
Het bestuur van de rekenkamer bevordert de doeltreffendheid en het doelmatig handelen.	Zoals hiervoor aangegeven sturen, de secretaris en plaatsvervangend secretaris op de doelmatigheid en doeltreffendheid van de onderzoekers door te werken met een urenverantwoording en vierwekelijkse voortgangsgesprekken waarvoor onder andere een overzicht van de verrichte werkzaamheden van de afgelopen vier weken wordt opgesteld. Deze overzichten leveren samen een totaaloverzicht op van de in dat jaar verrichte werkzaamheden. In het beoordelingsgesprek worden de verrichte werkzaamheden en de geschreven uren in samenhang met elkaar besproken en beoordeeld op kwaliteit en productiviteit. Het bestuur wordt frequent betrokken bij de onderzoeken en eventuele keuzes die in het onderzoeksproces gemaakt moeten worden. Via een "message house" wordt hierbij met het bestuur een leidraad voor het op te stellen rapport vastgesteld. Het bestuur heeft daarnaast veel aandacht voor de kwaliteit. Het bestuur stuurt op de plannings via het vaststellen van het jaarplan, het vaststellen van de onderzoeksopzetten en de actuele plannings die elke rekenkamervergadering op de agenda staan. Het bestuur stelt de publicaties na collegiale lezing vast. Daarnaast heeft het bestuur via het jaarverslag aandacht voor de overhead.

Het bestuur van de rekenkamer stimuleert doelmatig handelen door middel van het opstellen van instructies voor programmeren (zie <i>bewuste afweging tussen kosten en opbrengsten</i>) en het onderzoeksproces (zie <i>planmatig onderzoek</i>).	In de Meerjarenstrategie 2021-2024 is uitgewerkt wat de rekenkamer voor haar missie en visie wil realiseren. Het jaarplan wordt hiervan afgeleid. In de door de leden van de rekenkamer vastgestelde onderzoeksopzetten is de toegevoegde waarde van het onderzoek uitgewerkt en een planning opgenomen. De ambtelijke staf heeft in 2023 de werkwijze beschreven waarop het onderzoeksprogramma wordt opgesteld.

Weloverwogen

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Er bestaat een interne kwaliteitsprocedure die een onafhankelijke inbreng door medewerkers/bestuurders die niet direct bij het onderzoek betrokken zijn garandeert.	Zie website rekenkamer/kwaliteit en pagina 11 van de notitie kwaliteitswaarborging rekenkameronderzoek. <i>“Het concept feitenrapport wordt tegen gelezen door collega onderzoekers, de secretaris en het bestuur. Collega onderzoekers controleren de leesbaarheid en de structuur van de tekst. De secretaris verifieert bij het tegenlezen steekproefsgewijs de onderbouwing van de bevindingen. Dit gebeurt in eerste instantie bij 5 bevindingen, wanneer daarbij één foutieve bevinding wordt geconstateerd, wordt bij nog 5 bevindingen de onderbouwing nagelopen. Wanneer ook daarin weer één fout (of meer) wordt gevonden, worden alle bevindingen opnieuw nagelopen op onjuistheden in de onderbouwing.”</i> Tegenlezen gebeurt in de praktijk door alle leden, aangezien alle producten van de rekenkamer pas na vaststelling in de rekenkamervergadering naar partijen buiten de rekenkamer worden verstuurd. Voor alle producten wordt vrijwel altijd binnen de staf met één of meer onafhankelijke tegenlezers gewerkt. De secretaris beoordeelt van alle producten of zij rijp zijn om ingebracht te worden in de rekenkamervergadering. De secretaris raadpleegt hiervoor veelal ook de gebruikte bronnen. Binnen de onderzoeksteams vindt intercollegiale toetsing plaats. Onderzoekers geven onafhankelijk van elkaar een oordeel en

	bespreken vervolgens de verschillen in de oordeelsvorming.

Transparantie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
In de paragrafen <i>Onderzoeksproces en Transparantie</i> wordt ingegaan op de eisen die op het gebied van transparantie worden gesteld aan de werkwijze van de rekenkamer.	Zie de beschrijving van de invulling die de rekenkamer daar heeft opgenomen.

Organisatie en medewerkers

Algemene beschrijving

Het bestuur van de rekenkamer beschikt over een professionele staf. De onderzoeksstaf heeft een academisch werk- en denkniveau, bezit [onderzoeksvaardigheden](#) en politiek-bestuurlijke sensitiviteit en handelt [integer](#). De staf is, zo mogelijk, gevarieerd opgebouwd qua inhoudelijk profiel en ervaring. Het bestuur van de rekenkamer hanteert een personeelsbeleid, waarbij bevordering van [kwaliteit](#) een belangrijk uitgangspunt is, en zorgt voor de [randvoorwaarden](#) die nodig zijn om de kwaliteit van het personeel op peil te houden. De organisatie is zo ingericht dat een rechtmatige, doelmatige en doeltreffende taakuitvoering is gewaarborgd.

Onderzoeksvaardigheden

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De onderzoekstaf is in staat om onderzoeken uit te voeren of aan te sturen. Dat wil zeggen dat er sprake is van: - een academisch werk en denkniveau; - politiek-bestuurlijke sensitiviteit ; - ervaring in uitvoering van beleidsonderzoek en/of bedrijfsvoeringonderzoek; - relevante onderzoekscompetenties die vastgelegd zijn in functieprofielen.	Dat is het geval. De rekenkamer bestaat uit een jong en enthousiast onderzoeksteam met een hoog werk- en denkniveau. De leden, secretaris en plaatsvervangend secretaris van de rekenkamer hebben veel ervaring met beleidsonderzoeken en bedrijfsvoeringsonderzoeken. Voor onderzoekers en senior onderzoekers zijn nieuwe functieprofielen opgesteld, waarin relevante onderzoekscompetenties zijn vastgelegd. Het functieprofiel van de secretaris wordt nog aangepast en die van plaatsvervangend secretaris moet nog worden opgesteld. Voor alle functieprofielen moet vervolgens nog een formele inspraakronde, functiewaardering en vaststelling plaatsvinden. Daarbij moet de inspraak van medewerkers van de ambtelijke staf van de rekenkamer in de besluitvorming van de rekenkamer formeel nog worden vastgelegd. De komende periode zal de rekenkamer deze verbeterpunten verder oppakken.

Er wordt systematisch gewerkt aan het ontwikkelen van de professionaliteit van de onderzoekstaf bij: - werving; - beoordelingsgesprekken; - bevordering. door: - goede inschatting te maken van personeelsbehoefte; - planmatig prestaties te evalueren; - de professionele ontwikkeling te stimuleren.	De secretaris maakt meerjarenramingen van het personeelsbudget en zorgt in samenspraak met de leden en de plaatsvervangend secretaris voor de werving van personeel. In de planningsgesprekken worden de ontwikkelingsmogelijkheden besproken en worden in het kader van de loopbaanontwikkelingen afspraken gemaakt. Dit geldt onder andere over de te volgen opleidingen, maar kan ook gaan voor mobiliteitstrajecten. Ook wordt gewerkt aan de samenwerking in teambuildingsdagen en worden in-company cursussen voor alle medewerkers gegeven. Daarnaast nemen alle onderzoekers deel aan de G4-intervisiegroepen.

Integriteit

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De medewerkers van de rekenkamer leggen de ambtseed of -gelofte af.	Na hun indiensttreding leggen de medewerkers in de vergadering van de leden van de rekenkamer ten overstaan van de voorzitter de eed of belofte af. De eed of belofte wordt daarbij ondertekend door de medewerker en de voorzitter van de rekenkamer en vervolgens opgenomen in het personeelsdossier.
De rekenkamer heeft een gedragscode die geldt voor iedere medewerker en waarin bepalingen zijn opgenomen over het omgaan met informatie en kennis, het omgaan met externen en gecontroleerden, het aannemen van geschenken, melden van nevenfuncties en het verschaffen van duidelijkheid over de rol van de rekenkamer.	Dat is het geval, de medewerkers van de staf volgen de Gedragscode ambtenaren GDH. De leden van de rekenkamer hebben een eigen gedragscode.
Persoonlijke banden die van invloed zijn op het professioneel handelen worden door iedere medewerker voorafgaand aan het onderzoek gemeld bij het bestuur van de rekenkamer.	Dit wordt in de praktijk gedaan en is ook opgenomen in de Gedragscode ambtenaren GDH.
Door het bestuur van de rekenkamer vindt er toetsing plaats van hoofd- en/of nevenfuncties van de medewerkers.	Nevenwerkzaamheden worden conform de regeling nevenwerkzaamheden voor gemeenteamttenaren via het digitale personeelssysteem gemeld aan de secretaris van de rekenkamer. De secretaris autoriseert de nevenwerkzaamheden.

Personeelsbeleid gericht op kwaliteit

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Het bestuur van de rekenkamer heeft een document waarin het personeelsbeleid is vastgelegd. In dit personeelsbeleid is aandacht voor het op peil houden van de professionaliteit van de onderzoekstaf.	Het personeelsbeleid is vastgelegd in het Haags Personeelsreglement . In het Haags Personeelsreglement worden op onderdelen uitzonderingen gemaakt voor de rekenkamer. Op deze onderdelen heeft de rekenkamer eigen beleid. Zoals in de Meerjarenstrategie 2021-2024 is opgenomen heeft de rekenkamer kwaliteit en professionaliteit hoog in het vaandel staan. Er is veel ruimte en aandacht voor opleiding en cursussen (bijv. data analyse, presenteren), innovatie (gebruik nieuwe tools) en evaluatie (visitatie, zelfevaluatie en evaluatie onderzoeken). Naast individuele ontplooiing worden ook gezamenlijke trainingen gevolgd, zoals teambuilding en schrijfcursussen.
Bij intensief gebruik van derden of tijdelijk personeel voor het uitvoeren van onderzoek is er een document (een <i>inhuurprotocol</i>) waarin de kwaliteitseisen zijn vastgelegd die aan derden worden gesteld, onder meer aan de geheimhoudingsplicht en de borging van onafhankelijkheid.	Bij inhuur zijn de bureaus gebonden aan de Algemene inkoopvoorwaarden van de gemeente Den Haag én een aparte standaardovereenkomst met de rekenkamer, waarin onder andere eisen zijn opgenomen ten aanzien van geheimhouding en onafhankelijkheid.
Het personeelsbeleid en het bovengenoemde inhuurprotocol kennen richtlijnen die bij toepassing een redelijke zekerheid verschaffen dat de taken worden verricht in overeenstemming met relevante standaarden en toepasselijke wettelijke eisen.	De rekenkamer volgt in haar onderzoeken een interne handleiding die is gebaseerd op het onderzoeksprotocol en informatieprotocol . Voor bureaus die worden ingehuurd geldt daarnaast de hiervoor genomen standaardovereenkomst, waarin onder andere eisen zijn opgenomen ten aanzien van geheimhouding en onafhankelijkheid.

Randvoorwaarden personeelsbeleid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Iedere medewerker wordt in staat gesteld om opleidingen en trainingen te volgen die nodig zijn om zijn/haar professionele ontwikkeling te versterken.	Dat is het geval, hierover worden in de periodieke voortgangsgesprekken en functioneringsgesprekken met medewerkers afspraken over gemaakt. De afgelopen jaren zijn door de medewerkers veel opleidingen en trainingen gevolgd. Dit is te zien in de uitputting van het opleidingsbudget, zie bijvoorbeeld het jaarverslag .

Aandachtspunten daarbij zijn onderzoekscompetenties en kennis van de publieke sector.	Dat is in de praktijk het geval.
Iedere medewerker wordt gestimuleerd om lid te worden van voor zijn of haar werk relevante beroeps- en/of wetenschappelijke organisaties en om in de activiteiten van die organisaties te participeren.	Iedereen wordt gestimuleerd om zich al dan niet via lidmaatschappen te ontwikkelen en relevante vakkennis bij te houden.

Programmering

Algemene beschrijving

De rekenkamer stelt onafhankelijk het onderzoeksprogramma op en bepaalt zelf hoe zij haar middelen daarvoor inzet. Daarbij zoekt zij de dialog met de raad en gaat zij navolgbaar te werk. Bij de selectie van onderwerpen voor onderzoek maakt de rekenkamer een bewuste afweging tussen de inzet van middelen en de verwachte baten op basis van de wettelijke taak, haar beleidsvisie en vastgelegde criteria.

Onafhankelijkheid keuzes

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De keuze van een onderwerp wordt altijd beargumenteerd.	In het onderzoeksprogramma in het <u>jaarplan</u> en in de onderzoeksopzetten beschrijft de rekenkamer het belang van het onderzoek. Voor het opstellen van het onderzoeksprogramma inventariseert, analyseert en weegt de rekenkamer mogelijke onderzoeksonderwerpen. Bij de weging van de onderzoeksonderwerpen wordt uitgegaan van de uitgangspunten die zijn opgenomen in de <u>Meerjarenstrategie 2021-2024</u> . Voordat een onderzoek start wordt daarnaast eerst een oriëntatie uitgevoerd. Het doel van deze oriëntatie is om nader te onderzoeken wat de toegevoegde waarde van rekenkameronderzoek kan zijn en te bepalen waar het onderzoek zich specifiek op zou moeten richten. In de onderzoeksopzet wordt vervolgens het belang van het onderzoek en de richting van het onderzoek uitgebreid onderbouwd.
Bij een verzoek tot onderzoek wordt beargumenteerd waarom op het verzoek wordt ingegaan of niet.	In overeenstemming met de <u>Verordening op de rekenkamer</u> bericht de rekenkamer uiterlijk binnen een maand nadat de raad een verzoek tot het instellen van een onderzoek heeft gedaan, in hoeverre aan dat verzoek zal worden voldaan. Voorbeeld van onderzoeken die de rekenkamer op verzoek van de raad uitvoert of heeft uitgevoerd zijn: Vergelijking vervoersautoriteiten

	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (RIS316706), Analyse risico's ongelijkvloers kruising Zwolsestraat – Gevers Deynootweg (RIS308624) en Tarieven Haagse Markt (RIS304684).
In de argumentatie speelt een rol: de wettelijke taak, de uitwerking van die taak in de beleidsvisie en vastgelegde criteria.	Dat is het geval, de rekenkamer volgt de criteria die zijn opgenomen in de Meerjarenstrategie 2021-2024 en heeft voor de onderzoeksprogrammering een werkwijze opgesteld waarin de onderwerpen op een aantal criteria worden gewogen.

In dialoog met de raad

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Vertegenwoordigers van de raad worden in de gelegenheid gesteld om onderwerpen voor onderzoek aan te dragen en hun zienswijze te geven op potentiële onderzoeksonderwerpen.	De rekenkamer consulteert met enige regelmaat de gemeenteraad, zowel met één op één fractiegesprekken als in raadsbrede bijeenkomsten over het onderzoeksprogramma. Voor de vergelijking van de vervoersautoriteiten Metropoolregio Rotterdam Den Haag heeft de rekenkamer een werkbespreking over mogelijke onderzoeksrichtingen gehouden met de commissie Leefomgeving.

Navolgbaarheid keuzes

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer licht haar keuze voor een onderzoeksonderwerp toe.	In de Meerjarenstrategie 2021-2024 is dit kwalitatief beschreven. In het jaarplan licht de rekenkamer toe hoe onze onderzoeken aansluiten op de meerjarenstrategie. In de onderzoeksopzetten wordt het belang van het onderzoek onderbouwd.
De rekenkamer heeft een procedure vastgesteld die wordt gevolgd bij het proces om te komen tot een selectie van onderwerpen.	De rekenkamer heeft de werkwijze om te komen tot een onderzoeksprogrammering in 2023 vastgesteld. In het jaarplan geven we aan welke onderwerpen we programmeren, wat we daarmee willen bereiken en hoe deze zich verhouden tot onze meerjarenstrategie.

Bewuste afweging tussen inzet van middelen en verwachte baten

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer heeft uitgangspunten geformuleerd over wat in algemene zin redelijke kosten zijn voor een project in termen van onderzoekstijd en doorlooptijd.	Het jaarplan en de onderzoeksopzetten vormen het kader voor de onderzoeken. Daarmee is de beoogde doorlooptijd en de geplande bezetting van het onderzoeksteam vastgelegd. Na de start van het onderzoek is de duur van het verzamelen

	van informatie, het uitvoeren van analyses en het schrijven van een rapport met bevindingen voor ieder onderzoek uniek. De andere onderzoeksfasen zijn standaard. De wederhoortertermijnen zijn opgenomen in de verordening op de rekenkamer en hiervan afgeleid is het hele proces van afronden feitenrapport tot publicatie gestandaardiseerd en opgenomen in de planning. De planning wordt wekelijks behandeld in het werkoverleg van de ambtelijke staf en maandelijks in de vergadering van de leden van de rekenkamer.
De rekenkamer maakt voor elk project dat overwogen wordt voor een onderzoeksprogramma een globale indicatie van benodigde onderzoekstijd en doorlooptijd.	De beoogde doorlooptijd en geplande bezetting maken onderdeel uit van de (interne) onderzoeksopzet die door de leden van de rekenkamer worden vastgesteld.
De rekenkamer maakt een inschatting van de verwachte baten van projecten in termen van de bijdrage aan de doelen van de rekenkamer.	Deze inschatting is opgenomen in het jaarplan en in de onderzoeksopzetten onder 'meerwaarde onderzoek' en 'relevantie'.
Als een onderwerp relevant lijkt, maar de gewenste richting van het onderzoek of de opbrengsten van een project niet helder zijn, kan een korte verkenning naar dat onderwerp in het programma worden opgenomen.	Ieder onderzoek wordt door een oriëntatie voorafgegaan (zie onderzoeksprotocol). De oriëntaties maken ook onderdeel uit van het onderzoeksprogramma (zie het jaarplan).

Onderzoeksproces

Algemene beschrijving

Onderzoek

Het onderzoek van de rekenkamer is planmatig, en vindt plaats op basis van een onderbouwd projectplan (met informatie over scope, planning, normenkader, kosten en doorlooptijd). Bij de uitvoering van het onderzoek wordt methodisch gewerkt. Zo nodig wordt externe deskundigheid ingehuurd. De rekenkamer is transparant over de onderzoeksopzet en het onderzoeksproces, informeert betrokkenen tijdig en zorgt voor een zorgvuldige documentatie van het onderzoek.

Wederhoor

Voordat definitieve conclusies en aanbevelingen worden geformuleerd, worden de bevindingen op hun feitelijke juistheid getoetst, door de in het onderzoek betrokken organisatie(s) in een proces van feitelijk wederhoor de gelegenheid te geven om op de bevindingen te reageren. De rekenkamer informeert betrokkenen over de wijze waarop de feitelijke reactie is verwerkt. Na afronding van het onderzoek en voor publicatie van het rapport wordt het bestuur van de gemeente gevraagd om in een bestuurlijke reactie te reageren op de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer. De bestuurlijke reactie wordt tegelijk met het rapport openbaar.

Openbaarmaking

De rekenkamer brengt haar rapport actief en zorgvuldig in de openbaarheid. De rekenkamer biedt de mogelijkheid aan om een toelichting aan het bestuur van de gemeente te geven en stelt zich aanspreekbaar op.

Planmatig onderzoek

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Aan het onderzoek ligt een door het bestuur van de rekenkamer goedgekeurd projectplan ten grondslag, waarin onderzoeksvragen, mijlpalen, onderzoekstijd en verwachte tussenproducten zijn opgenomen.	Voor ieder onderzoek wordt een onderzoeksopzet gepubliceerd waarin dit is opgenomen.
Bij een toetsend onderzoek is in het projectplan een normenkader op hoofdlijnen opgenomen, dat gebaseerd is op weloverwogen en algemeen aanvaarde normen	In de onderzoeksopzetten is een concept normenkader opgenomen. Indien het normenkader op basis van voortschrijdend inzicht is gewijzigd, dan wordt dit in de methodologische verantwoording in de bijlage van de publicatie nader toegelicht.
De samenstelling van het onderzoeksteam blijft gedurende het onderzoek zo veel mogelijk stabiel.	Dit is het uitgangspunt en de praktijk, personeelwisselingen daargelaten. Onlangs is om deze reden ook besloten om een onderzoek naar de <i>Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)</i> uit te stellen.
De projectverantwoordelijke informeert het bestuur van de rekenkamer regelmatig en tijdig	Elke maand worden in de rekenkamervergadering de projecten besproken

over de opzet en de inhoudelijke voortgang van het onderzoek en over de keuzen die tijdens de uitvoering gemaakt worden. Eventuele afwijkingen worden tijdig gemeld en zo nodig wordt een voorstel tot aanpassing van het projectplan aan het bestuur van de rekenkamer voorgelegd.	op inhoud, voortgang en planning. Daarnaast worden zo nodig ad hoc overleggen met de leden van de rekenkamer gehouden, waarvoor een vast moment in de week is gereserveerd.

Methodisch onderzoek

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De keuze van de te hanteren methoden en technieken voor dataverzameling en data-analyse is geschikt voor de beantwoording van de onderzoeksvragen.	Dat is het geval. De methoden en technieken worden toegelicht in de onderzoeksopzetten en in de methodologische verantwoording in de bijlage van de publicaties.
Er vindt tijdens de uitvoering van het onderzoek een interne kwaliteitscontrole plaats.	De secretaris en plaatsvervangend secretaris beoordelen de tussenproducten en raadplegen hiervoor ook de achterliggende bronnen. Daarnaast is sprake van intercollegiale toetsing met tegenlezers (zie ook de uitgebreidere toelichting onder Goed bestuur).

Transparantie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De gecontroleerde(n) wordt volledig en tijdig geïnformeerd over opzet, planning, normenkader, voortgang, eventuele bijstelling en uitkomsten (producten) van het onderzoek.	In het informatieprotocol is afgesproken dat er minimaal vier wekelijks overleg is met de contactpersoon van het onderzoek. Verder zijn in het onderzoeksprotocol verschillende momenten vastgelegd waarop de algemeen directeur van de dienst en/of wethouder geïnformeerd worden over het onderzoek. Het betrokken houden van ambtenaren is daarnaast een aandachtspunt wat periodiek in het werkoverleg aan de orde komt.
Het onderzoekproces kan op basis van de documenten in het dossier gereconstrueerd worden.	Dat is het geval.

Feitelijk wederhoor

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer stelt de gecontroleerde(n) schriftelijk op de hoogte van haar bevindingen.	Dat is het geval, zie de toelichting hieronder.
De gecontroleerde(n) wordt gevraagd om onderbouwd aan te geven of er sprake is van feitelijke onjuistheden of omissies.	De rekenkamer past feitelijk wederhoor toe, zoals ook is vastgelegd in de verordening op de rekenkamer en tevens is opgenomen in het onderzoeksprotocol . De gecontroleerde(n) wordt gevraagd om voor de verificatie een vast format van de rekenkamer te gebruiken.

De termijn waarbinnen moet worden gereageerd, ligt vast in een verordening of protocol en is gecommuniceerd.	De termijn waarbinnen moet worden gereageerd ligt vast in de verordening op de rekenkamer en in het onderzoeksprotocol
De rekenkamer informeert betrokkenen over de wijze waarop de feitelijke reactie is verwerkt.	De rekenkamer koppelt per punt uit de feitelijke wederhoorreactie terug hoe het feitelijk wederhoor verwerkt is. Dit doet de rekenkamer schriftelijk aan de gemeentesecretaris met CC aan betrokkenen, zie onderzoeksprotocol .

Bestuurlijke reactie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer verzoekt het onderzochte bestuur een bestuurlijke reactie te geven, waarin ingegaan wordt op conclusies en aanbevelingen.	De rekenkamer vraagt om een bestuurlijke reactie als in een rapport of brief van de rekenkamer oordelen en aanbevelingen zijn opgenomen. Het bestuurlijk wederhoor is vastgelegd in de verordening op de rekenkamer en tevens opgenomen in het onderzoeksprotocol .
De termijn waarbinnen het onderzochte bestuur moet reageren, ligt vast in een verordening of protocol en is bekend gemaakt aan het bestuur.	De termijn voor het bestuurlijk wederhoor ligt vast in de verordening op de rekenkamer en in het onderzoeksprotocol . In overeenstemming met deze termijn wordt per onderzoek altijd aangegeven wat de uiterlijke reactietermijn is.
Desgewenst voorziet de rekenkamer de bestuurlijke reactie van het onderzochte bestuur van een nawoord.	In het onderzoeksprotocol is opgenomen dat de rekenkamer naar aanleiding van de bestuurlijke reactie een nawoord kan opstellen. In de praktijk neemt de rekenkamer in het rapport ook altijd een nawoord op.
Mits tijdig ontvangen worden de bestuurlijke reactie van het onderzochte bestuur en het nawoord opgenomen in de definitieve versie van het rapport.	De bestuurlijke reacties zijn in de definitieve versies van de rapporten van de rekenkamer opgenomen.

Actieve en zorgvuldige openbaarmaking

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer maakt haar rapport openbaar.	De rapporten en brieven van de rekenkamer zijn allemaal openbaar gemaakt via de website van de rekenkamer en via het raadsinformatiesysteem van de gemeente Den Haag.
Een rapport dat openbaar wordt gemaakt kan en mag geen vertrouwelijke gegevens bevatten.	In overeenstemming met de <i>Gemeentewet</i> en <i>Wet open overheid</i> kan de rekenkamer wel veel, maar niet alle informatie openbaar maken. Dat

Openbaarmaking van een rapport dient te worden getoetst aan de (objectieve) criteria set van de Wet openbaarheid van bestuur.	geldt bijvoorbeeld voor informatie waarop geheimhouding is gelegd. In dat geval wordt deze informatie niet in het openbare rapport van de rekenkamer opgenomen.
De uitgangspunten voor de communicatie met de pers zijn vastgelegd in een protocol.	De woordvoering is vastgelegd in het reglement van orde . Verder is er voor de communicatie met de pers een vaste procedure ontstaan die telkens gevolgd wordt en in een interne werkwijze is vastgelegd.
Leden van de vertegenwoordigende organen en de onderzochte besturen krijgen het rapport en een eventueel persbericht in beginsel onder embargo te zien voordat de rekenkamer het rapport openbaar maakt.	De leden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad krijgen het rapport van de rekenkamer vóórdát het gepubliceerd wordt, zie onderzoeksprotocol en intern onderzoeksprotocol . Meestal gaat het om enkele dagen waarin de rekenkamer voor geïnteresseerde raadsleden over de uitkomsten van het onderzoek ook een presentatie geeft. Omdat onze conclusies en aanbevelingen altijd aan het gemeentebestuur waren gericht, hebben andere instanties alleen de gelegenheid gekregen om feitelijk te reageren.

Aanspreekbaarheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Het bestuur van de rekenkamer biedt de mogelijkheid voor een toelichting op haar rapport aan gemeenteraden.	De rekenkamer geeft voorafgaand aan de publicatie aan geïnteresseerde raadsleden en fractievertegenwoordigers een presentatie over de uitkomsten van het onderzoek. Verder krijgt de rekenkamer in de betreffende commissie van de raad de gelegenheid om een korte presentatie te geven en vragen van commissieleden te beantwoorden. Wanneer de rekenkamer bij het onderzoek een raadsvoorstel heeft opgesteld, is de rekenkamer als indiener van het raadsvoorstel bij de behandeling in de gemeenteraad aanwezig en krijgt zij de gelegenheid voor het geven van een korte toelichting.
Vragen van leden van de gemeenteraden en van journalisten over het onderzoek worden beantwoord.	Vragen van raadsleden en journalisten worden altijd beantwoord. De rekenkamer organiseert voorafgaand aan de publicatie een werkbespreking over de onderzoeksresultaten, waar raadsleden, fractievertegenwoordigers en -ondersteuners ook vragen over het onderzoek kunnen stellen. Bij publicaties biedt de

	rekenkamer ook de mogelijkheid aan de pers om het onderzoek in een interview nader toe te lichten.

Onderzoeksproducten

Algemene beschrijving

De rekenkamer maakt toegankelijke, betrouwbare rapporten met een heldere en goed onderbouwde kernboodschap. De rekenkamer formuleert hierbij aanbevelingen, die bruikbaar zijn voor het bestuur van de stad. Naast onderzoeksrapporten zijn er andere producten mogelijk, waarmee de toegankelijkheid, bruikbaarheid en relevantie van het onderzoek van de rekenkamer wordt vergroot en/of waarmee het functioneren van het bestuur van de stad kan worden verbeterd. Voorbeelden van andere producten zijn: rekenkamerbrieven, artikelen, werkconferenties en informerende films.

Toegankelijkheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De onderzoeksrapporten hebben een heldere structuur en een duidelijke boodschap. Ze kunnen met enige inspanning worden begrepen door een ieder die de Nederlandse taal in voldoende mate beheerst.	Hier is veel aandacht voor. Zo heeft de rekenkamer er vanaf 2021 voor gekozen om aan de hand van een “message house” een rode draad te bepalen die wordt uitgewerkt en toegelicht in een rapport van beperkte omvang. Met name de tegenlezers letten op het gebruik van de piramidestructuur. Dit is een manier van schrijven waarbij in de structuur, in de hoofdstukken, in de paragrafen en in de alinea’s van het rapport wordt begonnen met de hoofdboodschap die vervolgens wordt onderbouwd. De tegenlezers letten daarnaast op het gebruik van begrijpelijke taal. Voor het tegenlezen is een checklist beschikbaar.
Vakjargon wordt zoveel mogelijk vermeden en anders uitgelegd.	De tegenlezers letten op het gebruik van begrijpelijke taal. Voor het tegenlezen is een checklist beschikbaar
Tabellen, grafieken en illustraties ondersteunen de tekst en elkaar.	De rekenkamer besteedt veel aandacht aan visualisaties, niet alleen in de rapporten, maar ook in de technische werkbesprekingen met raadsleden en video’s bij rapporten.
Er is een duidelijk onderscheid in de tekst tussen feiten en oordelen.	In de teksten maakt de rekenkamer duidelijk onderscheid tussen constatering die de rekenkamer doet en informatie die afkomstig is uit de gebruikte bronnen. Ook wordt in de rapporten een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de conclusies, de bevindingen over de mate waarin de gemeente aan één of meer normen voldoet, en de onderbouwingen.

Betrouwbaarheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De aanpak van het onderzoek is beschreven en onderbouwd door middel van de keuze van de te hanteren methoden en technieken voor dataverzameling en data-analyse.	In de bijlage van het onderzoeksrapport is een onderzoeksverantwoording opgenomen waarin de gemaakte keuzes voor de gebruikte methoden en technieken zijn opgenomen.
De selectie van onderzochte eenheden wordt verantwoord.	In de hiervoor genoemde onderzoeksverantwoording wordt tevens verantwoord hoe tot de selectie van onderzochte eenheden is gekomen.
De bevindingen worden voorzien van bronnen en deze zijn zoveel mogelijk gezaghebbend.	Dat is het geval.
Alle relevante bevindingen en feiten worden vermeld, positief en negatief.	Alle feiten die relevant zijn voor de beoordeling of de gemeente voldoet aan de normen neemt de rekenkamer op in haar rapporten. In de bevindingen van de rekenkamer is evenwichtig geformuleerd in hoeverre de gemeente wel en niet aan de norm voldoet. De rekenkamer neemt alle bevindingen uit het onderzoek ook op in de toelichtingen onder de conclusies.

Goede onderbouwing

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Bevindingen sluiten aan op de onderzoeksvragen.	De normen sluiten aan op de onderzoeksvragen en de bevindingen volgen uit de vergelijking van de feiten met de normen. Als de rekenkamer ervoor heeft gekozen om af te wijken van de vooraf geformuleerde onderzoeksvragen en/of normen, wordt dit in de onderzoeksverantwoording die is opgenomen in een bijlage van het rapport nader toegelicht.
De conclusies zijn onderbouwd door de bevindingen.	Dat is het geval. In de rapporten is per conclusie duidelijk gemaakt welke bevindingen hieraan ten grondslag liggen.
Er is aandacht voor de achtergronden en oorzaken van de geconstateerde bevindingen.	Achtergronden en oorzaken van de bevindingen worden in het rapport opgenomen voor zover deze feitelijk zijn of hiervoor vanuit verschillende bronnen een onderbouwing voor is gevonden (triangulatie), zie ook paragraaf 2.2 van de notitie kwaliteitswaarborging rekenkameronderzoek .

Bruikbaarheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Aanbevelingen zijn toegesneden op de specifieke situatie, (kunnen) bijdragen aan het bereiken van de onderzoeksdoelstelling en aan de oplossing van het gesignaleerde probleem.	Dit heeft de aandacht van de rekenkamer. In de recente onderzoeken zijn de concept aanbevelingen besproken met de ambtelijke organisatie om ook zicht te krijgen op de uitvoerbaarheid of onbedoelde neveneffecten. Doel van de rekenkamer is om met de onderzoeken van de rekenkamer bij te dragen aan een lerende organisatie.
Aanbevelingen zijn uitvoerbaar en concreet (geven antwoord op de vragen “waarom, wie, wat, hoe en wanneer”) en zijn gericht op verbetering van functioneren of presteren.	Het ‘waarom’ licht de rekenkamer bij de aanbevelingen toe. Het ‘wat’ in de aanbeveling is gericht op verbetering. Het ‘wie’ is expliciet in de aanbeveling zelf opgenomen. Het ‘hoe’ laten we soms liever over aan de raad of aan het college. Het ‘wanneer’ doen we inmiddels standaard in een aparte aanbeveling. Uit interne evaluaties van de behandelingen van onze onderzoeken en uit onze opvolgingsonderzoeken over wat er met onze aanbevelingen is gedaan, trekken we ook lessen over de kwaliteit van onze aanbevelingen. Een van deze lessen is dat we het ‘wat’ soms nog concreter kunnen formuleren.
Conclusies, aanbevelingen en nawoord zijn zo geformuleerd dat zij de discussie in de gemeenteraad stimuleren.	De nadruk in de aanbevelingen van de rekenkamer ligt op de verhouding/rolverdeling tussen raad en college, waardoor discussies tussen raad en college worden gestimuleerd. In de praktijk leiden onze onderzoeken ook tot uitgebreide behandelingen in de raadscommissies en gemeenteraad.

Andere producten

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Ook andere producten van de rekenkamer zijn in vorm en opzet zodanig dat ze optimaal bijdragen aan het functioneren van het bestuur van de gemeente.	Er is veel aandacht voor de vorm en opzet van andere producten, zoals bijvoorbeeld onze opvolgingsbrieven, Handreiking revolverende fondsen (RIS306216, september 2020), een kort onderzoek naar het revolverende fonds LISE voorafgaand aan de besluitvorming door de raad hierover (RIS313422, oktober 2022), ons advies over de ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat – Gevers Deynootweg (RIS308624, april 2021) en ons lopende onderzoek naar het opstellen van een vergelijking van de vervoersautoriteit MRDH

	met andere vervoersautoriteiten (RIS316706, oktober 2023).

Effectiviteit

Algemene beschrijving

De rekenkamer bewaakt haar effectiviteit. Daartoe formuleert ze een beleidsvisie waarin zij uit haar wettelijke taak [doelstellingen](#) afleidt, waaraan succesindicatoren kunnen worden gekoppeld. De rekenkamer organiseert haar eigen lerend vermogen via een [interne leercyclus](#). Daarbij wordt elk onderzoeksproject intern geëvalueerd. Aandachtspunten daarbij zijn de kwaliteit van proces en product en de behandeling en doorwerking van aanbevelingen. De rekenkamer gaat in een opvolgingsonderzoek na wat er met de overgenomen aanbevelingen is gedaan. Ook deze [opvolgingsonderzoeken](#) worden benut in de interne leercyclus.

Realisering doelstellingen

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Bij de ankerpunten zijn doelstellingen opgenomen met daaraan gekoppeld succesindicatoren.	De rekenkamer heeft een visie in de Meerjarenstrategie 2021-2024 opgenomen. Op basis van de uitgangspunten in de meerjarenstrategie stelt de rekenkamer jaarlijks een onderzoeksprogramma op. De rekenkamer stuurt op de uitvoering van het onderzoeksprogramma en niet op succesindicatoren. De rekenkamer betwijfelt ook of via succesindicatoren een uitspraak over de toegevoegde waarde van het rekenkameronderzoek voor de raad en de burgers van Den Haag gedaan kan worden en zal met de andere rekenkamers overleggen hoe aan dit toetsingspunt invulling kan worden gegeven en of het toetsingspunt niet te strikt geformuleerd is.
Periodiek wordt nagegaan of: - de raad (een groot deel van) de aanbevelingen van de rekenkamer overnemen door het nemen van een besluit over het rekenkamerrapport; - de producten van de rekenkamer leiden tot een productief politiek debat en/of besluitvorming; - de producten van de rekenkamer bijdragen aan doelmatiger, doeltreffender (en rechtmatige) besteding van overheidsmiddelen.	De gemeenteraad neemt altijd een besluit over het raadsvoorstel met aanbevelingen die de rekenkamer heeft opgesteld. De rekenkamer volgt vervolgens per onderzoek de opvolging van dit raadsbesluit. In opvolgingsbrieven en in het jaarverslag rapporteert de rekenkamer over de opvolging. De rekenkamer evalueert alle onderzoeken eerst met het onderzoeksteam en daarna met de leden van de rekenkamer, waarin ook stil wordt gestaan bij de behandelingen, het bereikte effect en eventuele leerpunten.

Leercyclus, de lerende rekenkamer

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Elk project dat leidde tot een eindproduct wordt geëvalueerd.	De rekenkamer evalueert alle onderzoeken met het onderzoeksteam en daarna met de leden.
Het evaluatieverslag wordt besproken en eventueel vastgesteld.	Er wordt een evaluatieverslag opgesteld, wat na verwerking van eventueel commentaar van de deelnemers wordt vastgesteld. De in het verslag opgenomen leer- en verbeterpunten worden gedeeld met alle onderzoekers en opgenomen in de lijst van aandachtspunten die periodiek in het werkoverleg besproken.
Periodiek besteedt het bestuur aandacht aan de leercyclus en kwaliteitsverbetering met gebruikmaking van de resultaten van projectevaluaties.	De leden houden periodiek strategische sessies voor het langere termijn beleid. De resultaten uit evaluaties worden hier impliciet in meegenomen.

Opvolgingsonderzoeken

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Periodiek voert de rekenkamer opvolgingsonderzoeken uit waarin wordt teruggeblikt op het eerdere onderzoek, de mate waarin de overgenomen aanbevelingen zijn opgevolgd en de mate waarin het destijds geconstateerde probleem is opgelost.	De rekenkamer volgt voor alle onderzoeken circa één a twee jaar de opvolging van het raadsbesluit en schrijft hierover opvolgingsbrieven voor de raad. Of destijds geconstateerde problemen zijn opgelost, wordt gevolgd voor zover dit zichtbaar is op basis van openbare documenten. Soms worden voor opvolgingsonderzoeken ook interviews gehouden, documenten opgevraagd en vindt er voor de constatering feitelijk wederhoor plaats, zoals bijvoorbeeld voor de opvolgingsbrief 'Zorgen voor de jeugd' (2023). Een diepgaander opvolgingsonderzoek was het onderzoek 'Eerlijk delen' (2017), waarin het eerdere onderzoek naar subsidies voor een groot deel is herhaald en verder verbreed.
De bevindingen uit de opvolgingsonderzoeken worden tevens benut om de succes- en faalfactoren van het eerdere onderzoek te definiëren en te gebruiken in de interne leercyclus.	De opvolgingsonderzoeken van de rekenkamer hebben de rekenkamer belangrijke informatie opgeleverd over de kwaliteit van de aanbevelingen, bijvoorbeeld als de aanbeveling naar de letter van de aanbeveling wel is overgenomen, maar naar de geest van de aanbeveling niet. Ook is het belang van concrete aanbevelingen duidelijk geworden. Voor de opvolging van het besluit 'Zorgen voor de jeugd' heeft de rekenkamer geleerd dat het doen van

	verbetersuggesties in de aanbevelingen niet de gewenste impact had.

Transparantie

Algemene beschrijving

De rekenkamer is transparant in hoe zij [werkt](#) en zoekt actief de openbaarheid op. In een openbaar en onderbouwd [jaarplan](#) legt zij vast welke onderwerpen zij onderzoekt en waarom. Zij communiceert actief over de opzet en uitvoering van een onderzoek met betrokkenen. Haar rapporten zijn [openbaar](#). De rekenkamer rapporteert geen gegevens die vertrouwelijk zijn. De communicatie met de pers vindt zorgvuldig plaats. In haar [jaarverslag](#) legt de rekenkamer verantwoording af.

Werkwijze

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De werkwijze en procedures van de rekenkamer zijn vastgelegd in een document, dat vrij verkrijgbaar is en via een website toegankelijk is gemaakt.	Dat is het geval, die staan op de website. Dat geldt in het bijzonder ook voor het onderzoeksprotocol en informatieprotocol , zie werkwijze .

Jaarplan

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer stelt een jaarplan en een begroting vast.	Dat is het geval. In het jaarplan zit een begroting.
In het jaarplan, zijn het onderzoeksprogramma en eventuele andere activiteiten opgenomen.	Dat is het geval.
Het jaarplan en de begroting zijn vrij verkrijgbaar en via een website toegankelijk gemaakt.	Dat is het geval.

Openbaarheid

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer maakt rapporten openbaar door toezending van de rapporten aan de raad en betrokkenen, verspreiding van een persbericht en door openbaarmaking via een website.	Dat is het geval.
De pers wordt actief en evenwichtig benaderd; in de regel op dezelfde manier volgens een vaste procedure. Daarbij is de communicatie altijd in lijn met het rapport en de in het communicatieprotocol vastgelegde uitgangspunten.	De wijze waarop de pers wordt benaderd is in een interne werkwijze vastgelegd. Voor de inhoudelijke woordvoering wordt dezelfde lijn gevolgd als bij het persbericht, de toelichtende video bij het rapport en het rapport zelf.

Jaarverslag

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Er zijn een jaarverslag en een jaarrekening.	Dat is het geval.
In het jaarverslag en de jaarrekening wordt terug gekeken naar de voornemens in het jaarplan en	Dat is het geval. In het jaarverslag zit ook een jaarrekening.

begroting. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn vrij verkrijgbaar en via een website toegankelijk gemaakt.	

Periodieke evaluatie²

Algemene beschrijving

De ondertekenaars van dit kwaliteitshandvest spreken af dat de rekenkamer periodiek (minimaal één keer in de zes jaar) wordt geëvalueerd door middel van een interne evaluatie. De interne evaluatie is primair gericht op kwaliteitsverbetering. Tevens vindt er minimaal één keer in de zes jaar een zelfevaluatie plaats; idealiter tussen twee interne evaluaties in. Optioneel kunnen rekenkamers aanvullend hierop een externe evaluatie laten uitvoeren door een onafhankelijke, externe evaluatiecommissie. De externe evaluatie is gericht op externe verantwoording. Bij de beoordeling in het kader van zowel de interne evaluatie, zelfevaluatie als de externe evaluatie staan de kwaliteitscriteria uit dit handvest centraal.

Periodieke evaluatie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De rekenkamer heeft een document waarin een evaluatieprocedure is vastgelegd.	Dit is opgenomen in de Meerjarenstrategie 2021-2024 (paragraaf 4.1.1)
In die procedure staat wanneer er evaluaties plaatsvinden; dat moet voor de interne evaluatie minimaal één keer in de zes jaar gebeuren.	In de meerjarenstrategie is opgenomen dat in 2018 een zelfevaluatie heeft plaatsgevonden, gevolgd door de visitatie in 2019. Voorafgaand aan een tweede visitatie in 2025, zal de rekenkamer in 2024 een zelfevaluatie uitvoeren.
In die procedure staat wanneer er zelfevaluaties plaatsvinden. Dat moet minimaal één keer in de zes jaar gebeuren; idealiter tussen twee externe evaluaties in. Zelfevaluaties worden afgesloten met een verslag.	In de meerjarenstrategie is opgenomen dat in 2018 een zelfevaluatie heeft plaatsgevonden, gevolgd door de visitatie in 2019. Voorafgaand aan een tweede visitatie in 2025, zal de rekenkamer in 2024 een zelfevaluatie uitvoeren.

Interne evaluatie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Een interne evaluatie wordt uitgevoerd door een onafhankelijke en gezaghebbende commissie waarin tenminste ook één van de andere ondertekenaars vertegenwoordigd is (peer review).	In 2019 is de rekenkamer door een onafhankelijke en gezaghebbende commissie gevisiteerd. Gezien de beperkte kring van rekenkamers waarbinnen getoetst wordt, zou de eis dat er in de gezaghebbende commissie in ieder geval bestuursleden en/of directieleden van andere ondertekenaars deelnemen, wat de Rekenkamer Den Haag betreft mogen komen te vervallen. De rekenkamer zal met de andere

² De periodieke evaluatie is een evaluatie voor en onder verantwoordelijkheid van de ondertekenaars van dit handvest en is gericht op verbetering van het functioneren van de ondertekenaars. Raden kunnen daar gebruik van maken bij eventuele eigen evaluatieprocedures.

	rekenkamers overleggen of dit toetsingspunt aangepast kan worden.
Voordat de interne evaluatiecommissie haar werkzaamheden start, informeert de rekenkamer de ondertekenaars over de beoogde samenstelling van de interne evaluatiecommissie. De ondertekenaars krijgen één week de gelegenheid om onderbouwd bezwaar te maken tegen de samenstelling van de interne evaluatiecommissie. Volgens het pas toe, of leg uit principe reageert de desbetreffende rekenkamer aan de bezwaarmaker(s).	De gezaghebbende commissie is in 2019 in overleg met de ondertekenaars van het kwaliteitshandvest samengesteld.

Beoordeling interne evaluatie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
De beoordeling bij de evaluatie is intern en blijft dus vertrouwelijk.	De rekenkamer heeft ervoor gekozen om de uitkomsten van deze zelfevaluatie openbaar te maken.
Het doel van de beoordeling bij de interne evaluatie is het krijgen van informatie om de organisatie en werkwijze van de rekenkamer indien dat nodig blijkt voor de toekomst te verbeteren.	Het doel van deze zelfevaluatie komt overeen met het omschreven doel uit dit toetsingspunt.
De rekenkamer geeft op een toegankelijke wijze inzicht in haar functioneren en stelt haar recente zelfevaluaties ter beschikking.	Dit is in 2019 gedaan. De uitkomsten van deze nieuwe zelfevaluatie zullen ook openbaar worden gemaakt.
De beoordeling geschiedt primair op basis van de kwaliteitscriteria die in dit handvest zijn vastgelegd.	De Rekenkamer Den Haag heeft voor de visitatie in 2019 de zelfevaluatie aangereikt, waarin was beschreven hoe aan de toetsingspunten uit het kwaliteitshandvest invulling werd gegeven. In de eindrapportage van de visitatiecommissie heeft de commissie niet meer de link gelegd met de toetsingspunten uit het kwaliteitshandvest.
De gevisiteerde rekenkamer wordt in de gelegenheid gesteld de concept-rapportage te toetsen op eventuele feitelijke onjuistheden.	In de visitatie in 2019 van de rekenkamer was geen wederhoor opgenomen. Naar aanleiding hiervan is dit toetsingspunt in 2020 aan het kwaliteitshandvest toegevoegd.
Als een rekenkamer structureel op essentiële punten niet voldoet aan de kwaliteitscriteria van het handvest, is de desbetreffende rekenkamer verplicht om een verbeterplan te maken en voor te leggen aan de andere ondertekenaars.	Uit de in 2019 gehouden visitatie kwam niet naar voren dat de Rekenkamer Den Haag op essentiële punten niet voldeed aan het kwaliteitshandvest, dus het opstellen van een verbeterplan was niet van toepassing.

Externe evaluatie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Optioneel kunnen bestuursleden en/of directieleden van de gevisitteerde rekenkamer aanvullend op de interne evaluatie een externe evaluatie gericht op externe verantwoording laten uitvoeren door een onafhankelijke, externe evaluatiecommissie. ³	In 2025 zal de Rekenkamer Den Haag een tweede (externe) visitatie laten uitvoeren.

Beoordeling externe evaluatie

Toetsingspunt uit het kwaliteitshandvest	Invulling door de Rekenkamer Den Haag
Het doel van de externe evaluatie is het afleggen van externe verantwoording. De beoordeling wordt dan ook openbaar gemaakt.	De uitkomsten van de visitatie in 2025 zullen net als de uitkomsten van deze zelfevaluatie openbaar worden gemaakt.
De ondertekenaars streven ernaar dat de beoordeling primair gebeurt op basis van de kwaliteitscriteria die in dit handvest zijn vastgelegd.	Dit is ook het streven van de rekenkamer voor de visitatie in 2025.
Bij de externe evaluatie worden mogelijk externe stakeholders betrokken (bijvoorbeeld de gemeenteraad).	De rekenkamer zal zich nog beraden op de wijze hoe de ervaringen van stakeholders met de rekenkamer en de onderzoeken van de rekenkamer bij de visitatie in 2025 betrokken worden.
Er vindt een hoor- en wederhoorprocedure plaats.	Het toepassen van hoor- en wederhoor wordt voor de visitatie in 2025 opgenomen in de afspraken.

³ In de praktijk kan ook de gemeenteraad of de staten een externe evaluatie laten uitvoeren.

Bijlage 2 Zelfevaluatie 2018

De zelfevaluatie van de Rekenkamer Den Haag uit 2018 bestond uit een interne procesevaluatie en een consultatie van gemeenteraadsfracties, leden van het college, ambtenaren en andere belanghebbenden. Laatstgenoemde is uitgevoerd door een extern bureau.

De interne procesevaluatie heeft als input gediend voor de externe visitatie die in 2019 is gehouden. Voor de uitkomsten hiervan verwijzen we daarom naar de externe visitatie die in 2019 is gehouden, zie bijlage 3. In de volgende paragraaf zijn de uitkomsten van de in 2018 uitgevoerde consultatie samengevat (zie ook RIS 300117, juli 2018). In de paragraaf daarna hebben wij opgenomen welke acties de rekenkamer naar aanleiding van de consultatie heeft ondernomen.

Uitkomsten consultatie 2018

Uit de consultatie kwam naar voren dat de gemeenteraad, terugkijkend op de wijze waarop de rekenkamer in de drie jaar daarvoor onderzoek had gedaan, hierover erg tevreden was. De waardering voor de rekenkamer was gemiddeld een 7,9 en gewogen naar het aantal zetels een 8,0. Daarbij week de gemiddelde waardering van coalitiepartijen nauwelijks af van de waardering van oppositiepartijen. De rekenkamer was voor de raad een belangrijk onafhankelijk orgaan om de kaderstellende- en controlerende taak te kunnen uitoefenen.

Waar de raadsleden opmerkten dat de rekenkamer goed de controlerende functie van de raad ondersteunde, waren collegeleden en ambtenaren in de consultatie beduidend minder positief over de rekenkamer. Zij stelden onder andere dat de rekenkamer tamelijk op afstand opereerde: zowel op afstand van de maatschappelijke opgaven van de stad als ook op afstand van de ambtelijk organisatie. Collegeleden en ambtenaren vonden het van belang dat een rekenkamer recht moest doen aan de context waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie opereerden en dat deed de rekenkamer naar hun oordeel niet voldoende. Wel waren zij van mening dat de rekenkamer een nuttig instrument was voor het goed functioneren van een organisatie als de gemeente Den Haag. Als 'luis in de pels' hield de rekenkamer de organisatie scherp en vroeg zij aandacht voor relevante zaken.

Ondernomen acties van de rekenkamer sinds de consultatie

In reactie op de zelfevaluatie was de rekenkamer zeer blij met de brede waardering van de raad over de rekenkamer. Een doel van de rekenkamer is immers, conform de toelichting bij de *Gemeentewet*, de controlerende (en kaderstellende) rol van de raad te versterken en de aandacht voor met name de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid bij het bestuur te vergroten. Na de consultatie van 2018 heeft de rekenkamer zich ook vol ingezet om de raad goed te blijven ondersteunen. Zo is veel geïnvesteerd in het toegankelijker maken van de uitkomsten van de rekenkameronderzoeken. Ook heeft de rekenkamer de afgelopen jaren de rol van de raad proberen te versterken met andersoortige onderzoeksproducten. Voorbeelden hiervan zijn de *Handreiking revoluerende fondsen* (RIS306216, september 2020) en de *Brief uitkomsten rekenkameronderzoek Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie (LISE)* (RIS313422, oktober 2022) voorafgaand aan de besluitvorming door de raad hierover. In vervolg op twee aangenomen moties van de raad waarin de rekenkamer gevraagd werd onderzoek te doen, gaven wij in de *Brief rekenkamer ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat - Gevers Deynootweg* (RIS308624, april 2021) advies aan de raad en gaven wij op basis van een vergelijkend onderzoek in de *Begeleidende brief vergelijking Metropoolregio Rotterdam Den Haag* (RIS319093, juni 2024) een aantal overwegingen mee aan de gemeenteraad.

Ook stelt de rekenkamer brieven op over de opvolging van raadsbesluiten die naar aanleiding van rekenkameronderzoeken zijn genomen. Hiermee proberen we de raad te ondersteunen bij het bewaken dat raadsbesluiten (naar de geest van het besluit) worden opgevolgd.

In navolging op de reactie van het college van burgemeester en wethouders en de ambtelijke organisatie heeft de rekenkamer de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in het verbeteren van het relatiebeheer. De communicatie is hierdoor over en weer verbeterd. Het heeft ook geleid tot duidelijke werkafspraken die in een gezamenlijk informatieprotocol zijn vastgelegd, waardoor het onderzoeksproces voor betrokken ambtenaren en onderzoekers een stuk soepeler verloopt. Hierin heeft de door de ambtelijke organisatie ingestelde centraal functionaris rekenkameronderzoeken ook een belangrijke rol.

Hoewel bij de zelfevaluatie in 2018 vanuit het college en de ambtelijke organisatie ook werd aangegeven dat de rekenkamer te weinig aansluit bij de uitvoeringspraktijk, houden wij in het kader van onze onafhankelijkheid en objectieve oordeelsvorming vast aan het ontlenen van objectieve normen aan wet- en regelgeving en kaders die door de raad zijn vastgesteld. Door de vertaling in de praktijk hieraan te toetsen, houdt de rekenkamer de gemeente een spiegel voor, die van belang is voor de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de publieke verantwoording aan de burger over het voorgenomen beleid.

Bijlage 3 Visitatie 2019

In 2019 heeft een visitatiecommissie van drie leden met ondersteuning van een externe onderzoeker onderzocht in hoeverre de Rekenkamer Den Haag voldoet aan het kwaliteitshandvest. De visitatiecommissie bestond uit een onafhankelijke externe voorzitter en voormalig lid van de Algemene Rekenkamer, de voorzitter van de Rekenkamer Utrecht en de directeur/bestuurder van de Rekenkamer Metropool Amsterdam. De externe visitatie leidde per thema uit het kwaliteitshandvest tot een aantal bevindingen. In de hiernavolgende onderdelen zijn deze bevindingen opgenomen en geven wij tevens aan welke acties wij sinds de visitatie in reactie hierop hebben genomen.

Goed bestuur

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

De visitatiecommissie concludeerde dat het bestuur van de rekenkamer op een goede en betrokken wijze werd vormgegeven en de belangrijke werkrelatie met de raad zorgvuldig werd onderhouden. De visitatiecommissie achtte het met het oog op de effectiviteit van de rekenkamer gewenst om de komende jaren ook aandacht te besteden aan een goede werkrelatie met het college en de ambtelijke organisatie, uiteraard met inachtneming van de eigen wettelijke verantwoordelijkheid van een rekenkamer.

De visitatiecommissie stelde vast dat aan de doelmatigheid bevorderende maatregelen geen visie op de (groeierende) organisatie ten grondslag lag. De commissie was van mening dat zo'n visie in het licht van de groeiambities ten aanzien van personeelsbestand en onderzoeksprogrammering wel wenselijk was.

Gegeven het feit dat de daadwerkelijke tijdsbesteding van het bestuur als geheel de formeel beschikbare tijd overschreed, leek het de commissie zinvol als de rekenkamer zou reflecteren op de taakverdeling tussen het bestuur en (de secretaris van) het bureau van de rekenkamer.

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

De rekenkamer heeft uitgebreid invulling gegeven aan de wens van de commissie om aandacht te besteden aan een goede werkrelatie met het college en de ambtelijke organisatie. Hiervoor is onder andere in goed overleg met de ambtelijke organisatie een informatieprotocol met gezamenlijke werkafspraken opgesteld. Deze werkafspraken zijn door het college en de rekenkamer bekrachtigd. In het onderzoeksprotocol heeft de rekenkamer extra stappen toegevoegd om de betrokkenheid van de algemeen directeuren van de diensten en de wethouders bij de rekenkameronderzoeken te vergroten. Zo biedt de rekenkamer actief aan om de onderzoeksopzet toe te lichten en worden de betrokken algemeen directeur en wethouder in de loop van het onderzoek geïnformeerd over de voorlopige uitkomsten, zodat zij er op dat moment nog op kunnen reflecteren. Voorafgaand aan het feitelijk wederhoor krijgt de algemeen directeur een toelichting op het feitenrapport en het proces van feitelijk wederhoor. Voorafgaand aan het bestuurlijk wederhoor krijgt de wethouder een toelichting op het bestuurlijk rapport en het bestuurlijk wederhoor. Voor de producten die de rekenkamer de laatste tijd heeft uitgebracht geldt dat deze allemaal aan de betrokken wethouders zijn toegelicht. Met het gemeentelijk managementteam (GMT) hebben de voorzitter en de secretaris minimaal één keer per jaar een overleg over de gang van zaken. Daarnaast is door de ambtelijke organisatie op basis van het informatieprotocol een centraal functionaris rekenkameronderzoeken ingesteld, waarmee de rekenkamer regelmatig overleg voert. De secretaris heeft in de zomer van

2023 de werkwijze van de rekenkamer toegelicht aan de bestuursadviseurs en directiesecretarissen. Hierover werd in het GMT aangegeven dat de aanwezigen daar zeer positief over waren en er is daarom afgesproken om dit periodiek te herhalen.

Organisatie en medewerkers

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

De visitatiecommissie vond de groei van de staf passend bij de taak waar een rekenkamer van een stad als Den Haag voor staat. Ze was wel van mening dat de consequenties van de groei van de rekenkamerorganisatie meer aandacht van het management verdienen. Na de opbouw van de organisatie was het tijd om het personeelsbeleid en de procedures steviger gestalte te geven.

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

In lijn met het advies van de commissie is de rekenkamer van mening dat op basis van de wijze waarop de rekenkamer invulling geeft aan de toetsingspunten uit het kwaliteitshandvest (zie bijlage 1) er een flinke inhaalslag is gemaakt. Het personeelsbeleid en de procedures zijn stevig verankerd in de verordening, het reglement van orde, de gedragscodes, het Haags Personeelsbeleid, het onderzoeksprotocol, het informatieprotocol, de interne werkwijze, de handleiding archivering, het privacybeleid, het protocol Wet open overheid, de notitie kwaliteitswaarborging en de werkwijze onderzoeksprogrammering.

Programmering

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

De visitatiecommissie oordeelde positief over het feit dat de rekenkamer met haar Meerjarenplanning 2016-2020 een kader had gemaakt dat als basis kon dienen voor haar programmering. De commissie concludeerde echter ook dat de uitvoering sterk afweek van de voornemens. Eén van de factoren was dat het feitelijk toegekende budget voor de rekenkamer lager was dan werd beoogd. Het was naar het oordeel van de visitatiecommissie in de toekomst zaak om bij het opstellen van een nieuwe meerjarenplanning uit te gaan van het daadwerkelijk beschikbare budget, opdat een betere monitoring in de periode daarna mogelijk zou worden.

Alles overziend ontstond bij de visitatiecommissie ook het beeld dat de rekenkamer onvoldoende grip had op haar onderzoeken. De rekenkamer zou de complexiteit en scope van onderzoeken vooraf niet goed in beeld hebben en wijzigingen in de planning waren volgens de visitatiecommissie niet altijd helder onderbouwd.

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

De meerjarenstrategie is in het eerste kwartaal van 2021 geactualiseerd en daarbij gebaseerd op het beschikbare budget, zoals de commissie voorstelt.

Ten aanzien van de complexiteit en scope van onze onderzoeken merkt de rekenkamer op dat de toegevoegde waarde van onze onderzoeken voor de gemeenteraad op de eerste plaats staat. De rekenkamer stuurt vooral op de inhoud van het onderzoek, waarbij de hiervoor benodigde inzet en planning vanzelfsprekend betrokken worden. Daarbij is het inherent aan onderzoek dat vooraf niet voorspeld kan worden wat in het onderzoek wordt aangetroffen. Ook komt het voor dat het verkrijgen van informatie langer duurt dan verwacht. Hieraan kunnen allerlei oorzaken ten grondslag liggen die bij het opstellen van de onderzoeksopzet niet te voorzien waren. Enerzijds zou in de

onderzoeksofzetten en plannings hiervoor een post onvoorzien opgenomen moeten worden. Anderzijds leidt het werken met een ruimere planning er juist toe dat er meer tijd voor wordt genomen. De planning is bij de rekenkamer pas leidend als hier omwille van de timing van de publicatie en behandeling in de raad niet vanaf kan worden geweken.

Onderzoeksproces

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

De visitatiecommissie oordeelde dat de rekenkamer een zorgvuldig onderzoeksproces volgde en achtte het een goede zaak dat het onderzoeksprotocol consequent bij de uitvoering van onderzoeken werd gevolgd. De commissie waardeerde de inzet van de staf om het draagvlak bij de ambtelijke organisatie voor het werk van de rekenkamer te vergroten. Verder vond de commissie het positief dat de rekenkamer veel aandacht besteedde aan de presentatie van haar onderzoeken aan de raad(scommissies).

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

De lijn waarover de commissie positief oordeelde, is de afgelopen jaren verder doorgezet. Het onderzoeksprotocol is uitgebreid en nog steeds leidend voor de onderzoeken. Het vergroten van het draagvlak bij de ambtelijke organisatie is op alle niveaus bij de rekenkamer en ambtelijke organisatie veel energie in gestoken en dit werpt steeds meer zijn vruchten af. De leesbaarheid en toegankelijkheid van onze rapporten krijgen onverminderd veel aandacht van de rekenkamer. Ook ondersteunen we de raad met video's bij rapporten die steeds professioneler worden.

Onderzoeksproducten

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

De visitatiecommissie oordeelde over het geheel genomen positief over de onderzoeksrapporten die zij had bekeken. Op een aantal punten konden de onderzoeksproducten verder verbeterd worden, bijvoorbeeld door meer aandacht te besteden aan positieve ontwikkelingen, aan oorzaken en achtergronden en door bij de beschrijving van de aanpak van de onderzoeken ook de onderbouwing van de selectie van dossiers of casestudies te geven.

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

De rekenkamer heeft de afgelopen jaren zeker aandacht voor positieve ontwikkelingen gehad en deze als zodanig ook expliciet in onze rapporten benoemd. De oorzaken en achtergronden worden in ons rapport onderbouwd en over de aanpak van ons onderzoek hebben wij in onze rapporten een bijlage met een onderzoeksverantwoording opgenomen. In de onderzoeksverantwoording is indien van toepassing ook de selectie van dossiers of casestudies opgenomen.

Effectiviteit

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

De visitatiecommissie vond het op zich positief dat er indicatoren waren toegevoegd aan de doelen zodat die meer inzichtelijk worden gemaakt. De commissie vond het minder positief dat de rekenkamer het niet realiseren van haar doelen voornamelijk leek te relateren aan het in haar ogen nog steeds te lage budget en beperkte capaciteit. Dat er ook andere factoren een rol speelden, zoals het sterk uitlopen van onderzoeken, bleef daardoor volgens de visitatiecommissie teveel onderbelicht.

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

De rekenkamer heeft in 2016 op basis van haar Meerjarenstrategie 2017-2020 een onderbouwd voorstel aan de gemeenteraad gedaan voor budgetuitbreiding. Daaruit kwam naar voren dat de gemeente Den Haag per € 1.000 uitkering uit het gemeentefonds € 0,44 aan de rekenkamer ter beschikking stelde. De andere G4-steden stelden relatief veel meer budget ter beschikking voor hun rekenkamer, namelijk: in Utrecht € 0,82, in Amsterdam € 0,89 en in Rotterdam € 0,91.⁴ De bezetting van de Rekenkamer Den Haag was daarmee niet toereikend om voor alle grote beleidsterreinen periodiek onderzoek uit te kunnen voeren. Het relatief lage budget en het te hoge ambitieniveau (in één jaar drie grotere onderzoeken willen uitvoeren met circa 3 fte aan onderzoekers) was een belangrijke oorzaak van het uitlopen van de plannings. Het relatief lage budget belemmerde daarnaast de ruimte om verder te professionaliseren. Terwijl deze professionalisering juist hard nodig was om onder andere de kwaliteit van het onderzoeksproces en de kwaliteit van de onderzoeken verder te verbeteren.

Tegenover het voorgaande staat de constatering dat ondanks de uitbreiding van het budget het behalen van de onderzoeks-planningen lastig blijft. Deels wordt dit veroorzaakt doordat de onderzoeken meer capaciteit vragen. De rekenkamer heeft namelijk veel geïnvesteerd in het verbeteren van het relatiebeheer met de ambtelijke organisatie en het college van burgemeester en wethouders. Dit heeft in de onderzoeken geleid tot een extra inzet van uren. Ook koos de rekenkamer er vanaf 2021 voor om naast het feitenrapport een zelfstandig leesbaar bestuurlijk rapport op te stellen. Dit vergde fors meer capaciteit van de onderzoeksteams. Bij de werving van nieuwe medewerkers zijn vooral jonge onderzoekers aangetrokken. Dit kost echter inwerktijd en deze onderzoekers besteden relatief meer uren aan een onderzoek dan meer ervaren senior onderzoekers. Daarnaast blijft de rekenkamer ondanks de budgetuitbreidingen van de afgelopen jaren een relatief kleine en daardoor kwetsbare organisatie. Langdurig ziekteverzuim, bijzonder verlof en verloop van personeel hebben de afgelopen jaren veel impact gehad op de uiteindelijke prestaties van de rekenkamer. Tegelijkertijd is het ambitieniveau van de rekenkamer hoog. Mede vanwege de vele verzoeken en suggesties voor onderzoek die vanuit de raad en raadsfracties aan de rekenkamer worden gedaan is er een neiging om relatief veel werkzaamheden in het jaarplan op te nemen. Een belangrijk aandachtspunt voor de rekenkamer is om in het onderzoeksprogramma meer ruimte te houden voor onvoorziene omstandigheden en om de beschikbare capaciteit telkens te concentreren op een beperkte hoeveelheid activiteiten.

Voor wat betreft het sturen op concrete doelen constateert de Rekenkamer Den Haag dat effectindicatoren tot perverse prikkels kunnen leiden. Denk bijvoorbeeld aan het realiseren van een vooraf vastgesteld aantal producten, het aantal aanbevelingen dat is overgenomen door de gemeenteraad of het al dan niet realiseren van de vooraf ingeschatte planning. Deze indicatoren zeggen over het algemeen weinig of de rekenkamer met haar onderzoeken optimaal bijdraagt aan het functioneren van het bestuur van de gemeente. In lijn met de *Gemeentewet* heeft de rekenkamer als missie om met onafhankelijk en objectief onderzoek het gevoerde bestuur te beoordelen en daarmee het functioneren van de gemeente te verbeteren en de publieke

⁴ De bijdrage voor de rekenkamer gerekend per inwoner was in Den Haag in 2016 € 0,98. In Utrecht was dit € 1,55, in Amsterdam € 2,15 en in Rotterdam € 2,21.

verantwoording daarover te versterken. Een beoordeling of de rekenkamer deze doelen realiseert is bij voorbaat subjectief.

Transparantie

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

De toetsingscommissie heeft op dit onderdeel geen concrete tekortkomingen of aanbevelingen geformuleerd. De visitatiecommissie stelde vast dat de journalisten met wie was gesproken positief oordeelden over de onderzoeken en het proces van openbaarmaking van de rekenkamer. De onderzoeken waren goed bruikbaar, mede gezien het feit dat er bij de media steeds minder ruimte was voor onderzoeksjournalistiek. De casussen die werden aangedragen boden de mogelijkheid om de onderzoeken voor een breder publiek toegankelijk te maken. De toonzetting van zowel kop als inhoud van de persberichten over de onderzoeken 'Over de drempel' en 'Eerlijk delen' vond de visitatiecommissie stevig.

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

De rekenkamer heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in het toegankelijker maken van haar rapporten en de communicatie hierover met onder meer video's. Naar ons oordeel vergroot dit de toegankelijkheid van onze rapporten en daarmee ook de transparantie over de uitkomsten van onze onderzoek.

Periodieke evaluatie

Bevindingen van de toetsingscommissie uit 2019

Ten behoeve van de in 2019 gehouden visitatie in 2019 heeft de Rekenkamer Den Haag in 2018 aan de toetsingscommissie de interne procesevaluatie uit de zelfevaluatie aangeleverd, waarin was uitgewerkt hoe wij aan de toetsingspunten uit het kwaliteitshandvest invulling gaven. Naar het oordeel van de commissie had deze zorgvuldiger gepresenteerd kunnen worden, door zelf als rekenkamer een afsluitend document te maken, waarin verantwoording werd afgelegd over het functioneren in termen van het handvest. Volgens de commissie had dit een 'levend' document moeten worden, waarin eventuele afwijkingen van het handvest werden uiteengezet en onderbouwd.

Ondernomen acties van de Rekenkamer Den Haag sinds 2019

Met deze zelfevaluatie uit 2023 wordt invulling gegeven aan de wens van de toetsingscommissie om in een 'levend' document verantwoording af te leggen over het voldoen aan het kwaliteitshandvest. Eventuele afwijkingen van het handvest worden uiteengezet en worden onderbouwd. Aan deze zelfevaluatie zijn in het kader van het verder leren en verbeteren ook vervolgacties gekoppeld.

Colofon

Leden

Manus Twisk, voorzitter

Robert-Jaap Voorn

Willemien Roenhorst

Medewerkers stafbureau

Arjan Wiggers (secretaris)

Thijs Bosma (senior onderzoeker en plaatsvervangend secretaris)

Juliette van Adrichem (senior onderzoeker)

Sophie Henken (senior onderzoeker)

Alicia Majoor (onderzoeker)

Kariem Hommad (onderzoeker)

Sitora Saidova (onderzoeker)

Yaora van Wijland (onderzoeker)

Bart van de Giessen (onderzoeker)

Pam van Schie (onderzoeker)

Contactgegevens

Rekenkamer Den Haag

Postbus 16079

2500 BB Den Haag

tel.: 070 353 2048

e-mail: rekenkamer@denhaag.nl

website: <https://www.rekenkamerdenhaag.nl/>

Bezoekadres

Stadhuis Gemeente Den Haag

Spui 70

2511 BT Den Haag

Datum

28 augustus 2024